

UDK 888.2-3

Ja 248

Seivijaus Gaido užrašai

2005

KNYGOS IŠLEIDIMĄ
RĖMĖ KULTŪROS MINISTERIJA

ISBN 9986-39-413-9

© Andrius Jakučiūnas, 2005

© Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2005

I

PASKIRTIES SIAUTĖJIMAI

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

1. Neapkenčiu žmogaus, vadina-
mo mano tėvu, to, kuris, anot gandų nešiotojų ir motinos užuominų,
būdamas septyniasdešimties metų išspaudė iš savo džiūstančių sėkli-
džių paskutinius vyriškumo lašus – ne, ne lašus, o skeveldras, mat
vanduo jau buvo išgaravęs, todėl sėkla priminė aštriabriaunes moli-
nio ąsočio šukes. Šis užtaisas – tebūnie tai teisybė – subiro į mano
motinos įščias šiltą vasaros vakarą, kai tas bjaurus pasalūnas patyko-
jęs parvertė ją ant žemės ir nuplėšė drabužius, subiro, kad, drasky-
damas jos lytį, paruoštų man laikiną būstą. Atrodo, nieko svarbaus
nejvyko, tačiau lig šiol negaliu pamiršti tos istorijos – ypač gerai ją
prisimenu, kai galvoju apie savo paskirtį. Ar galiu didžiuotis tuo, kad
mintinai žinau visų imperatorių vardus? Bet juk juos išvardytų kiek-
vienas sutiktasis! Tad gal mane išperka sugebėjimas smėlyje išsisioti
savo vardą, juo labiau, kad dabar mano šlaplė daug didesnė nei ta-
da, kai dar džiaugiausi šiuo menu? Ak, kokie niekai! O gal mano
paskirtis – būti žmonėms vienatvės ženklui ir prišaukti nelaimės? Bet
juk negali Dievas būti toks žiaurus ir negailestingas, kad teiktų mir-
tingiesiems tokias liūdnas paskirtis! Kas dar? Šie užrašai, kurių man
dar nepavyko tinkamai apvaisinti? Ir tai niekai. Herodotas su Tukidi-
du rašė graikų istorijas, Livijus – Tėvynės istoriją, o aš rašau istoriją,
kaip tapti gaidžiu. Kaip šlykštu ir niekinga, tai nieku gyvu negali būti
vadinama paskirtimi! Bet ką aš šneku? Juk per daug gerai žinau ją,
savo paskirtį, kad neatmesčiau ir nevadinčiau niekais figūrėlių gami-
nimo bei šlykščių vaidinimų, kuriuos turėdavau rengti švenčių die-
nomis, arba juo labiau pasitikėjimo Dievo teisingumu, nors priklaus-

symas bendruomenei ir įpareigoja mane atlikti tam tikras apeigas. Taigi kalbėdamas apie visus šiuos nereikšmingus dalykus neturiu noro ką nors nuslėpti, priešingai, bandau ryžtis pagaliau pasakyti tiesą. Tikiuosi tik vieno – kad atskleista ir įvardyta paskirtis praras bent dalį savo jėgos ir nebe taip nuožmiai valdys mano kūną, prisidengusi atsitiktinumu, nežinojimu, klaida... Ir dabar jaučiu, kaip ji priešinasi ir bando pasislėpti nuo mano plunksnos, atrodo, kad jai baisu. Puiku, vadinasi, esu pavojingas priešas, o juk iki šiol ji buvo įpratusi matyti tik nuolankų savo valios vykdytoją. Tik vėlgi nežinau, nuo ko pradėti tą kovą, kad ji nebūtų panaši į mirtininko kovą su cikutos taure arba stirnos pasipriešinimą vilkų gaujai. Juk tokiu atveju svarbu ne plunksnos miklumas ar sugebėjimas viską pateikti gražesniais žodžiais, bet esmės sakymas, lemtas ne kiekvieno išpažinėjo burnai. Tik sutelkęs visą savo dvasią pajėgsiu prabilti apie tai, apie ką vien pagalvojus man šiaušiasi plaukai, o veidrodis, jei tik prie jo prieinu, atsisako rodyti mano paties atvaizdą. Kaip jį įtikinti, kad esu nekaltas, kad vienintelė mano nuodėmė – kitų žmonių kaltės? Galiausiai kaip tą patį dalyką įrodyti žmonėms, kurie jau seniai palaidojo mane po didžiuliu nusikaltimų kalnu ir tikrai neklausys mano balso, tyčiosis iš raštų, kliudys darbams? Nejaugi nesugebėsiu jiems paaiškinti, kad tikrosios kaltės dažnai reikia ieškoti ne ten, kur ji atrodo akivaizdi, bet didžiausios dorybės ir kilnumo šešėlyje? Sakote, daugumos nuomonė svaresnė negu mažumos? Aš sutinku, svaresnė, bet nebūtinai teisinga. Jau daug nekaltų ir šaunių vyrų padėjo galvas vien dėl to, kad neišprususi minia priskyrė jiems darbus, apie kuriuos jie, gyvi būdami, nebūtų drįsę net pagalvoti. Tad kas gali būti tikras, jog taip nėra mano atveju, nors nelaikau savęs nei šauniu, nei garbingu? Gal, manote, man lengviau, nes kol kas vis dar esu nepasmerktas už nepadarytus darbus? Pasmerktume, tačiau nėra įrodymų, – atsakykite. Bet nejaugi įrodymų stoka pateisina tokius kvailus išsigalvojimus, esą aš tyčia atsisakiau žmogaus balso ir pragydau gaidžiu, kad išsisukčiau nuo teisėjų klausimų, ir slapčia nuo žingeidžių akių ramiai sau šneku-

čiuojuosi su bičiuliais? Arba tvirtinimus, kad gaidžio balsą Dievas man suteikė užsirūstinęs dėl neva piktų mano darbų? Šiaip ar taip, viskas priklauso nuo jo valios, nors kartais man kyla įtarimas, kad kaltė, nesvarbu, tikra ji ar ne, turi galios net daugiau negu Dievas, kuris, neturėdamas laiko arba noro, leidžia jai nevaržomai siautėti ir tyčiotis iš mūsų. Ir dar – negaliu neprisiminti savo pradėjimo istorijos, kurioje yra kažkas tokio gėdingo, kažkas nešvankaus, kažkas lemtingo, jog nejučia kyla įtarimas, kad tąsyk buvau pasėtas ne aš vienas...

2. Aišku, norėsite sužinoti, kas iš tikrųjų nutiko mano balsui, kurį jau atsargiai paminėjau kalbėdamas apie paskirtis? Mielai papasakosiu, tik kažin ar tai patenkins jūsų smalsumą, nes iš visų atsakymų panašaus pobūdžio dalykui labiausiai tiktų šis: „Žinau, kad nieko nežinau“. Tiesiog vieną rytą pabudau, kaip visada, nusimečiau apklotą ir gulėjau ant nugaros vis nesiryždamas išblaškyti snaudulio ir pradėti naujos dienos. Galiausiai pasiryžęs keltis panorau ką nors pasakyti pro šalį einančiai motinai, bet vietoj žodžių iš mano burnos išrūko skardus *kakarieku*. Ir viskas, visa istorija. Jokių paslaptinių burtų, jokių šventvagiškų kėslų, jokios neišperkamos kaltės. Devyneri metai amžiaus. Taigi neturiu daugiau ką pasakoti, nebent tą kvailą pramaną, neva kartu su gaidžio balsu aš įgijau ir gaidišką potraukį vištoms bei gebėjimą jas apvaisinti. Ar reikia sakyti, koks kilo klyksmas, kai kakariekavimu pirmąsyk pasveikinau savo motiną, kiek paskui prisiuosčiau neva magišką galią turinčių smilkalų dūmų ir prisiklausiau atkeikimų, kurie visi pasirodė esą bergždi, kaip artimiausi draugai ėmė lenktis man iš kelio bijodami, kad šioji nelentis neperbėgtų pas juos per žvilgsnį, žodį arba mintį? Papasakoti, kiek ašarų turėjau išlieti, kol pražudžiau viltį būti normalus miesto pilietis, mat jau tada supratau, kad vietoj vyro togos geriausiu atveju galiu tikėtis žaislinės gaidžio skiauterės? Priversti jus pajusti gėdą, panašią į tą, kai tėvų ir kaimynų liežuviai užpuolė hokitus ir apskelbė jų apeigas mano negandos priežastimi? Pagaliau pagarsinti klastą, dėl

kurios mano nelaimė giminaičiams ir draugų priešams tapo didžiausiu triumfu? Juk tada, kai teismas pasmerkė Petronijų su Klaudijumi už tikėjimo išpažinimą, motina prisiteisė iš hokitų tiek pinigų, kad ėmė dėkoti Dievui už mano pavertimą pusgaidžiu taip pat uoliai, kaip iš pradžių maldavo atšaukti prakeikimą. Ak, nebegaliu daugiau minėti tų siaubingų dienų, nes jaučiu – ir vėl kyla noras užbaigti gyvenimą savo valia, nors nuo to laiko, kai mano neganda pasirodė esanti neužkrečiama ir žmonės nustojo bijoję prie manęs artintis, apie tokią baigtį galvodavau vis rečiau. Na, bet apie tai vėliau. Papasakosiu nuotyki, įvykusį iškart po mano balso persimainymo: per kažkokią šventę mudu su motina nuėjome į forumą pasižiūrėti iškilmių. Tuomet buvau mažas ir naivus, todėl staipiausi ir pro žmonių nugaras stengiausi įžiūrėti, kas vyksta. Ir nors galėčiau prisiekti, kad neatrodžiau kitaip nei visada, gandas jau buvo atlikęs savo paskirtį – apie mudu su motina iškart susibūrė didžiulė minia žmonių; jie sekė iš paskos ir reikalavo išgirsti mano balsą. Mamos lieptas, turėjau jiems kakariekuoti, mosuoti rankomis tarsi sparnais ir lesti ant žemės pabertus grūdus. Už šį pasirodymą mums primetė pilną kepurę pinigų. Bet žmonėms to buvo negana – jie gardžiai kvatojosi ir reikalavo, kad pamylėčiau kažkokio valstiečio vištą. Tada mano kantrybė trūko – aš viešai išsitraukiau savo bybuką, kad parodyčiau tiems avigaliams, jog tas daiktas visai netinka vištai apvaisinti, ir išsisiuočiau ant smėlio žodį *NON*. Tada man tai atrodė griežčiausias būdas pasakyti „ne“ ne tik kvailai ir žeminančiai vaidybai, bet ir dar kvailesniam įsitikinimui, kad drauge su balsu Dievas man atėmė ir protą, ir kad aš visai nieko nesuprantu, jau nekalbant apie mokėjimą skaityti ir rašyti. Deja, šis mano veiksmas žmones tik pralinksmino, ir vėl sužvango pinigai. Pastebėjau, kad motinos veide ėmė lygintis raukšlės – moteriškė vis dar kovojo su gėda, bet pinigai jau buvo įveikę jos prigimtinį išdidumą. Menu, tąsyk nūsiskau ir ėmiau mažvaikiškai žliumbti, tuo vėl pralinksmindamas šio netikro teatro žiūrovus... Jų akivaizdoje buvau niekas... Ak, baisi, baisi, baisi pradžia...

3. Pirmiausia trokštu prisiminti ir papasakoti apie tai, kas prasidėjo dar prieš mano liūdnąją metamorfozę – apie savo draugystę su pranašu Arijumi. Jis – vienintelis žmogus, niekada nekėlęs įtarimo, kad bendrauja su manimi tik valia lemties, kuri, kiek nutuokiu, visuomet siekė susidoroti su manimi svetimomis rankomis. Jo dovanos, tie mieli niekučiai, kuriuos dažnai slapčia ištraukdavo iš krepšelio, mano galva, įrodė Arijaus dorumą kur kas tvirčiau, nei žmonių apkalbos pavertė jį savanaudžiu gašlūnu. Apie kokį gašlumą galėčiau spręsti laikydamas rankose jo padovanotą rašiklį arba kriauklelių vėrinį? Kvailystė! Net jei turėčiau gėdytis to, kad iš visų žmonių Arijus man buvo artimiausias ir dažnai guodė mane savo bučiniais bei glamonėmis, negalėčiau kalbėti apie kokį nors gašlumo triumfą, mat esu įpratęs viską daryti savo nuožiūra. Be to, jūs užmirštate savo pačių žodžius (net jei juose nėra nė krislo teisybės!) apie šios istorijos pabaigą. Taigi, jei tik yra noro, danajų dovana laikykite mane. Juk visas liūdnas pabaigas vienaip ar kitaip siejate su manimi, todėl nėra kliučių tvirtinti, kad aš, pasitelkęs iškalbą ir dovanas, sugundžiau Arijų, pasinaudojau juo ir galiausiai pražudžiau. Tačiau ir vėl bus prasilenkta su teisybe! Juk kalbama ne apie pirklių sandorį, maišto rengimą arba kovą dėl valdžios, bet apie du žmones, kurie troško vienas kito labiau nei pirkliai pinigų, maišto kurstytojai – kraujo, o patricijai – valdžios. Mat tada, kai prie įgimto glamonių poreikio prisideda draugiškumas ir bendri pomėgiai, abudu žmonės tuo pačiu metu ir sugundo, ir susigundo, kad galėtų vienas kitam suteikti dar daugiau malonumo, todėl tie, kurie nesupranta arba smerkia šį helėnišką pomėgį, nusipelno būti vadinami kvailiais. Ak, niekaip negaliu užmiršti tų žavių akimirkų, kai Arijus, norėdamas pradžiuginti mano vaikiškumą, paprašytas vaidindavo tai mešką, tai liūtą, tai straksėdavo kaip kiškis, tai juokingai raitydavosi it gyvatė. Neretai žaisdavome kartu – jis mėgdžiodavo asilą, o aš – šeimininką, jis arklį, aš – žąslus, jis Dzeusą, aš – ambrozijos stiklą... Mano bičiulio išmonė tikrai nebuvo pavaldi liūdesiui! Tokių žaidimų